

UNIwersYTET WARSZAWSKI
Wydział Nauk Ekonomicznych

Polska i Niemcy: dwa podejścia do reformy systemu emerytalnego

Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego,
29.10.2010

Program konferencji

- 10:00 – 10:30 Powitanie oraz przedstawienie projektu – Grzegorz Kula (WNE UW)
- 10:30 – 10:45 Reformy emerytalne w Niemczech – Johannes Geyer (DIW)
- 10:45 – 11:00 Reformy emerytalne w Polsce – Anna Ruzik-Sierdzińska (SGH, CASE)
- 11:00 – 11:15 Przerwa na kawę
- 11:15 – 11:35 Efekty reform publicznego systemu emerytalnego w kontekście obserwowanych zmian na rynku pracy. Analiza mikrosymulacyjna dla Niemiec – Johannes Geyer (DIW)
- 11.35 - 12.00 Wyzwania dla polityki społeczno-gospodarczej w Polsce i Niemczech na podstawie danych „SHARE: 50+ w Europie” – Michał Myck (CenEA)
- 12:00 – 13:00 Panel dyskusyjny:
**Reformy systemów emerytalnych w Polsce i Niemczech
– sukcesy, porażki i przyszłość**
Marek Góra, Jeremi Mordasewicz, Viktor Steiner, Edward Whitehouse
- 13:00 – 13:30 Dyskusja
- 13:45 Lunch

O konferencji

Konferencja jest podsumowaniem polsko-niemieckiego projektu badawczego:

„Ryzyko ekonomiczne, decyzje o oszczędnościach i emeryturze w starzejących się społeczeństwach – empiryczna analiza porównawcza Polski i Niemiec”

Projekt finansowany ze środków na naukę w latach 2008-2010, decyzja Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nr **320/N-DFG/2008/0**, oraz Deutsche Forschungsgemeinschaft w ramach projektu nr **STE 681/8-1**

O projekcie

Cel projektu:

- Analiza ryzyk, na które narażeni są ludzie starsi w Niemczech i w Polsce.
- Zakres ubezpieczenia przeciwko tym ryzykom zapewniany przez państwo.
- Rodzaje reakcji osób starszych na rosnącą indywidualizację ryzyka.

Wyniki projektu pokazują, jak ludzie starsi reagują na ryzyko i jak zmiany instytucjonalne wpływają na ich zachowania.

O projekcie

- Starzenie się społeczeństw i, do pewnego stopnia, globalizacja oznaczają, że tradycyjne systemy wsparcia dla ludzi starszych nie mogą sprawnie funkcjonować.
- Reformy emerytalne i inne zmiany w systemach zabezpieczenia społecznego mają ograniczyć zobowiązania państw i zwiększyć konkurencyjność gospodarki.
- Reformy te oznaczają indywidualizację ryzyka ekonomicznego i przenoszenie go z państwa i przedsiębiorstw na obywateli.
- Sytuacja osób starszych staje się szczególnie trudna.

O projekcie

Ryzyka *pierwotne*:

- bezrobocie (czasowe lub trwałe),
- niskopłatna praca,
- niepełnosprawność lub zły stan zdrowia,
- wdowieństwo lub rozwód.

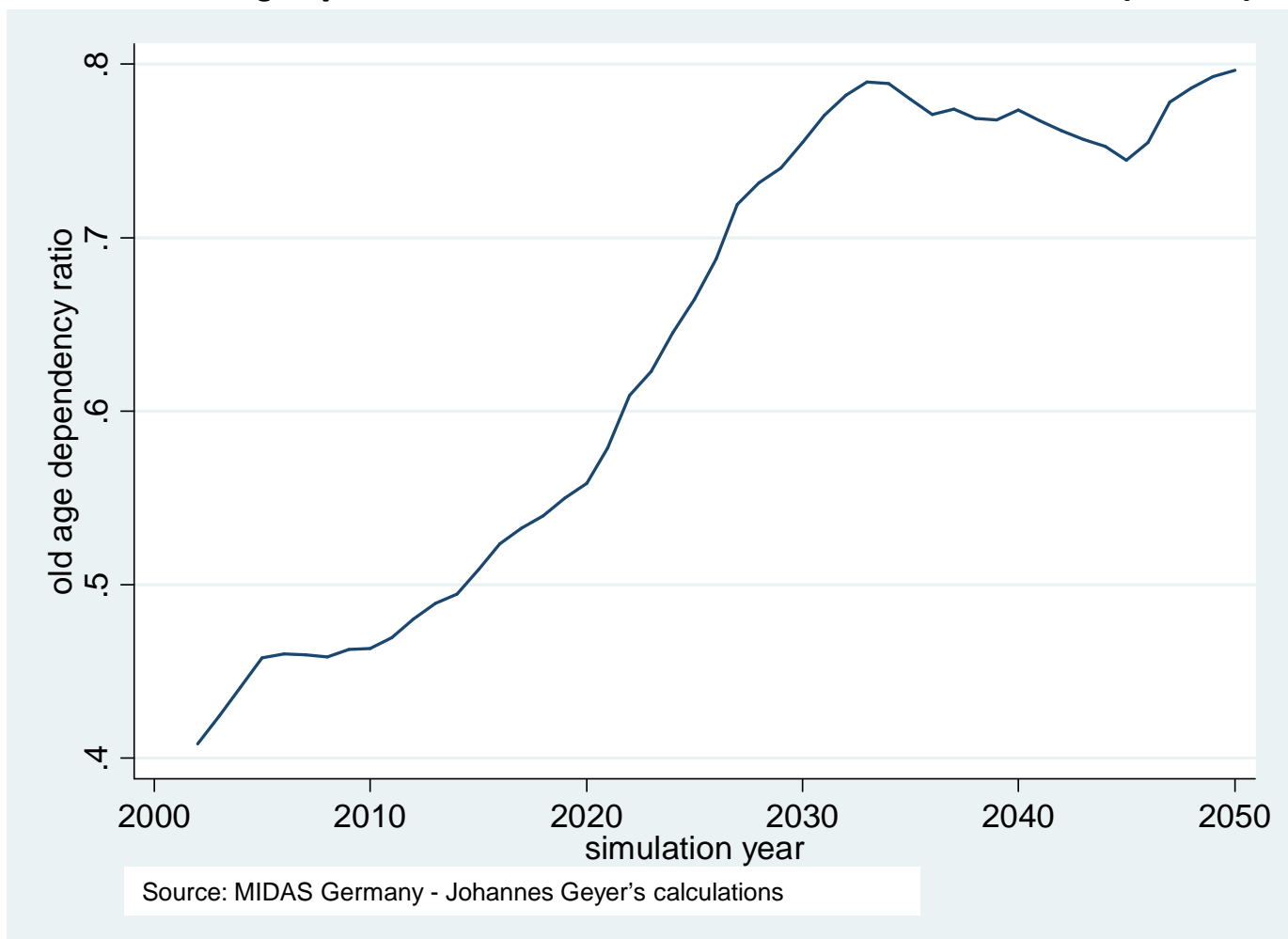
Wystąpienie każdego z tych ryzyk może prowadzić do pojawienia się ryzyka niedostatecznych dochodów.

Ubóstwo może się również pojawić niezależnie od powyższych przypadków.

Projekt analizuje również, jaki wpływ na podejmowanie decyzji o charakterze ekonomicznym ma niepewność systemowa.

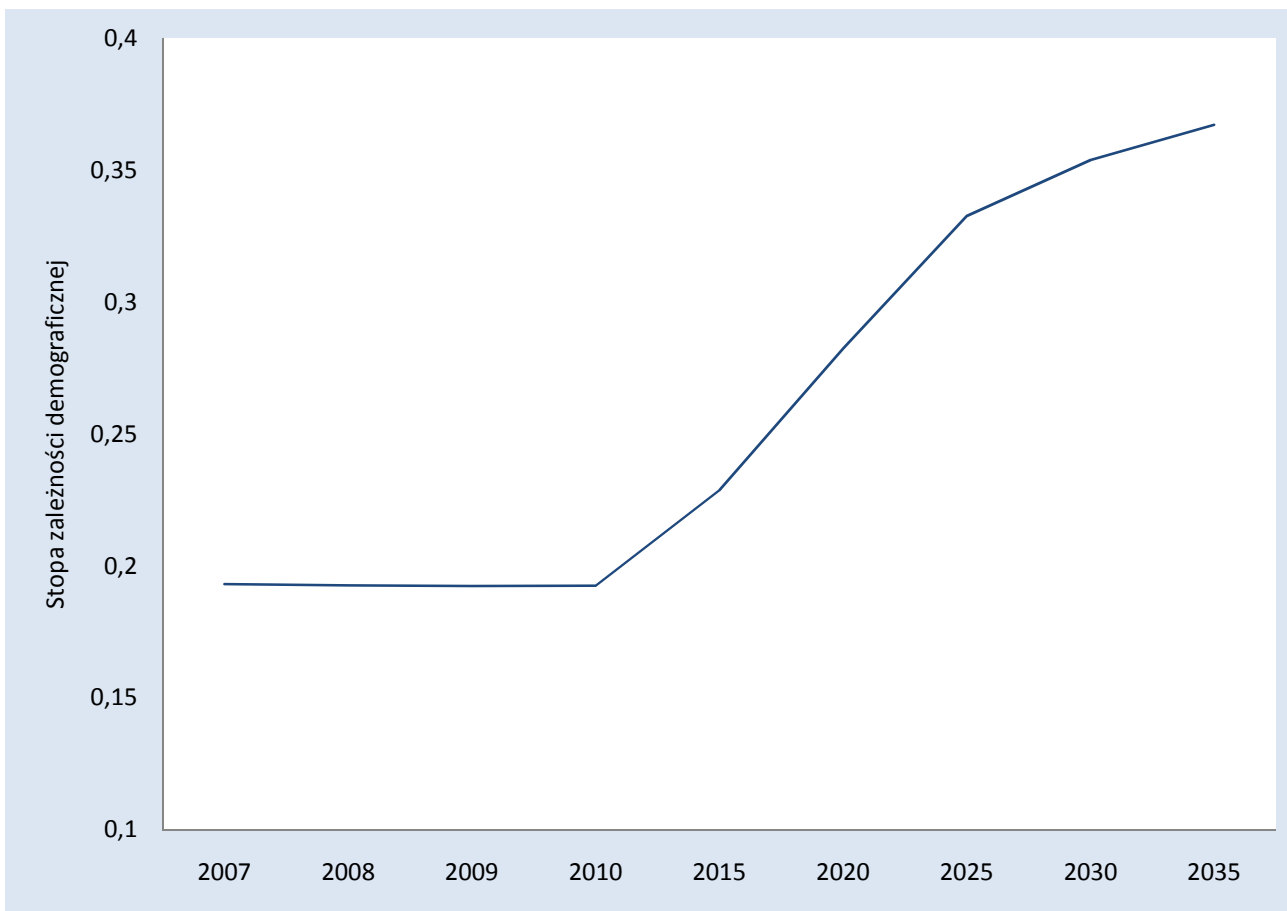
Starzenie się społeczeństw

Starzenie się społeczeństwa w Niemczech (65+)/(16-64)

Starzenie się społeczeństw

Starzenie się społeczeństwa w Polsce (65+)/((16-64))

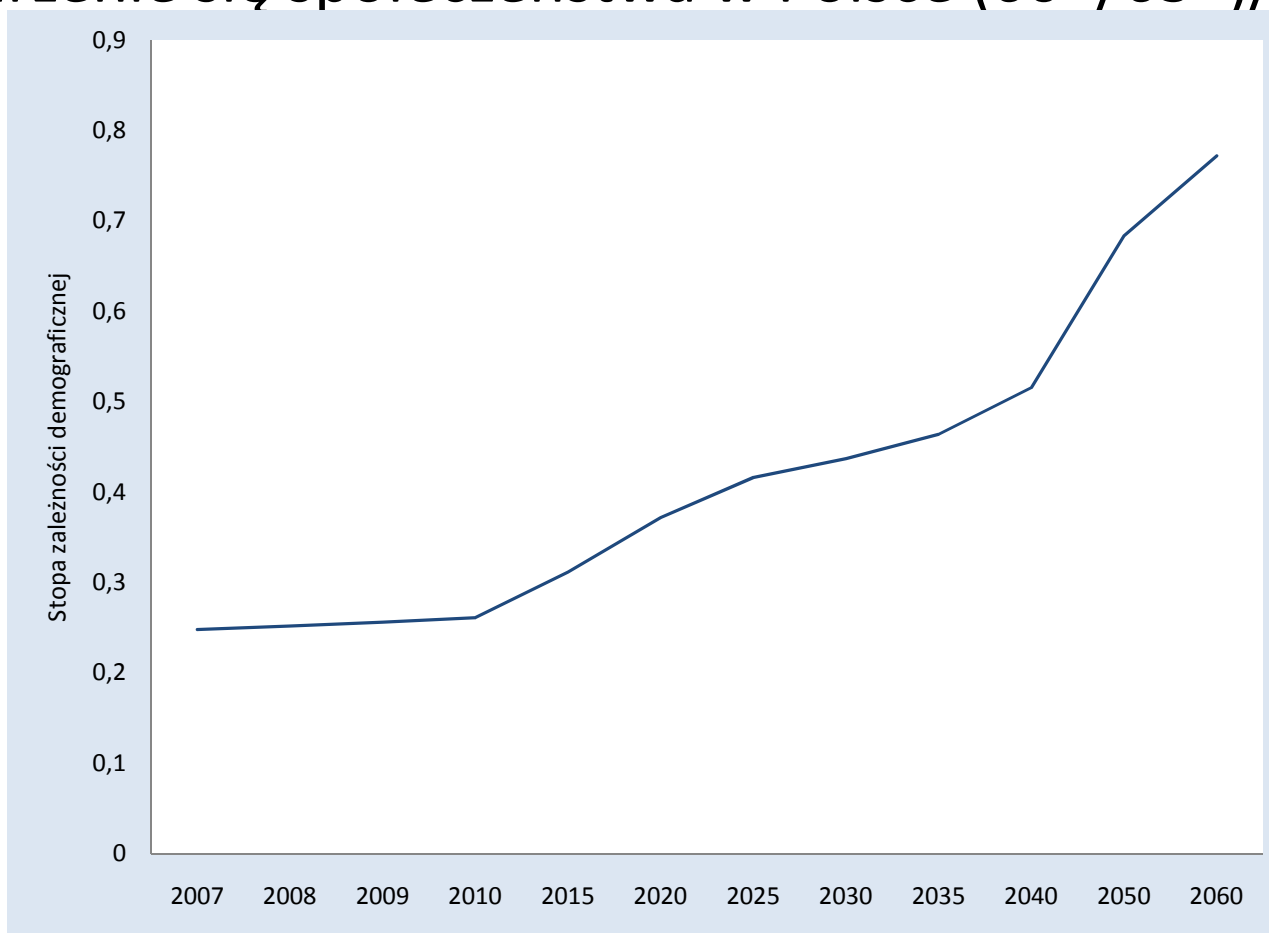

GUS (2009): Prognoza ludności na lata 2008-2035

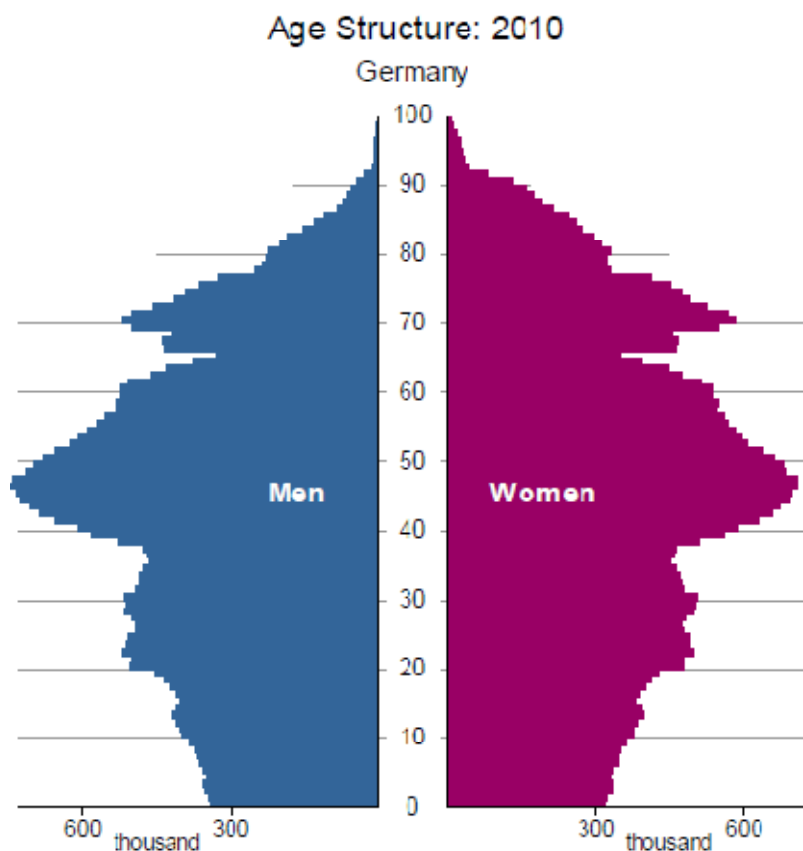
Starzenie się społeczeństw

Starzenie się społeczeństwa w Polsce (60+/65+)/(18-59/64)

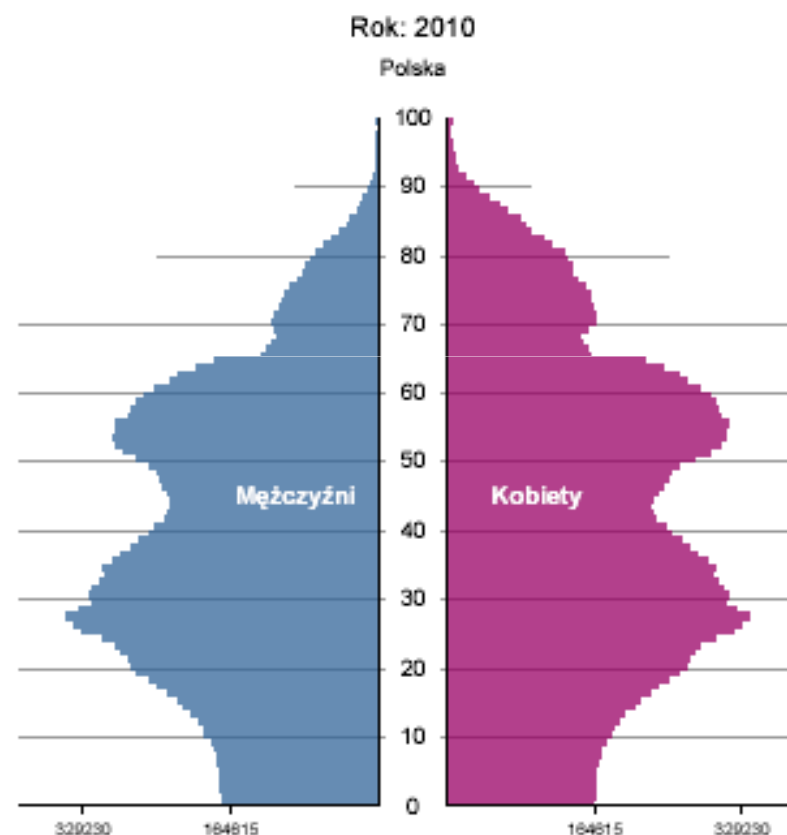

GUS (2009): Prognoza ludności na lata 2008-2035; ZUS (2010)

Starzenie się społeczeństw

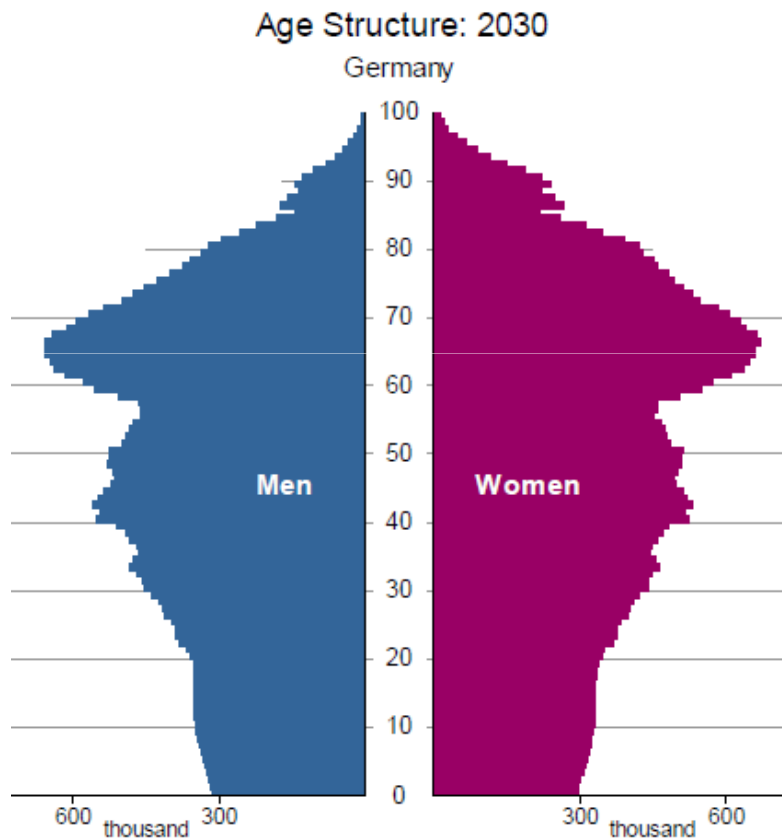

<http://www.destatis.de/bevoelkerungspyramide/>

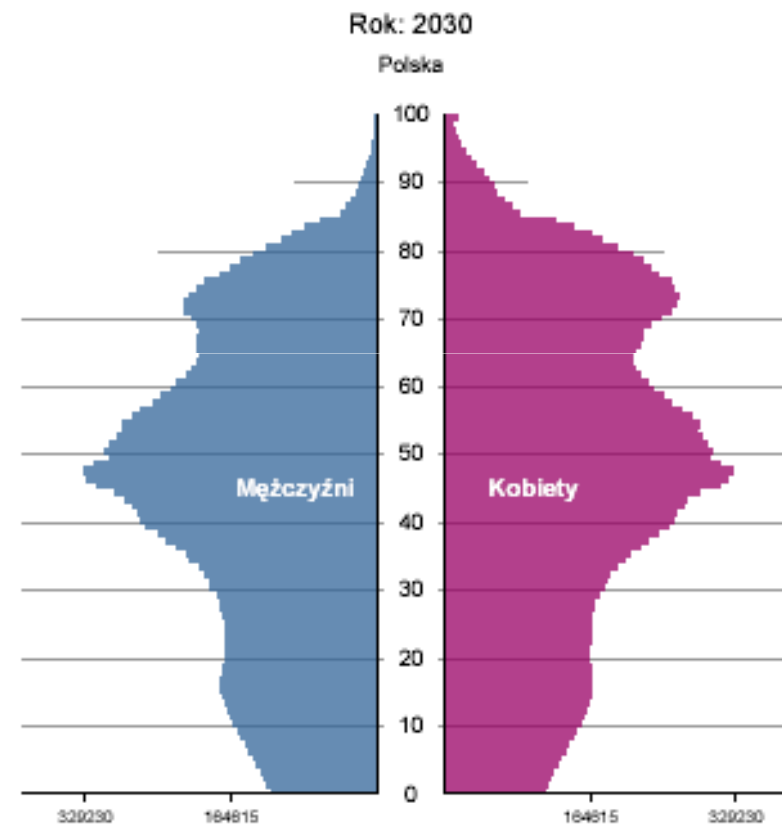

http://www.stat.gov.pl/PI_gus/ludnosc_piramida/start.htm

Starzenie się społeczeństw

<http://www.destatis.de/bevoelkerungspyramide/>

http://www.stat.gov.pl/PI_gus/ludnosc_piramida/start.htm

Wyniki projektu

Sytuacja dochodowa osób w wieku okołoemerytalnym w Polsce na podstawie danych z BBGD

- Stopy zagrożenia ubóstwem wśród ludzi w wieku 65+ są w Polsce na jednym z najniższych poziomów w Europie.
- Stopy zatrudnienia w grupie wiekowej (55-64) w Polsce dla kobiet i mężczyzn były 1997 roku na poziomie zbliżonym do średniej EU-25 i do Niemiec, a w 2006 r. różnica wynosiła ponad 15 punktów procentowych na niekorzyść Polski.
- W gospodarstwach osób w wieku emerytalnym dochody z pracy stanowią poniżej 5% łącznych dochodów.
- Poziom zagrożenia ubóstwem osób w wieku okołoemerytalnym jest niewielki. Jednocześnie można zaobserwować nieznaczny wzrost ubóstwa względnych kolejnych roczników wchodzących w wiek emerytalny, a także tendencję do względnego pogorszenia się zamożności osób w wieku okołoemerytalnym. ¹³

Aktywność na rynku pracy i ubóstwo wśród osób na wcześniejszej emeryturze w Polsce (SIMPL)

Pytania:

- Jaka jest rola czynników instytucjonalnych w utrzymaniu bardzo niskiego poziomu zatrudnienia wśród emerytów?
- Jaki jest wpływ ograniczeń dochodowych wcześniejszych emerytów na ich zatrudnienie i ubóstwo?

Wyniki:

- Osoby otrzymujące świadczenia są bardziej skłonne akceptować niskie płace.
- Grupy emerytów i nie-emerytów wśród osób w wieku przedemerytalnym nie różnią się pod względem rozkładów cech determinujących płace, co oznacza, że różnice w cechach obu grup nie tłumaczą różnic w płacach.
- Pytanie o czynniki instytucjonalne pozostaje otwarte.

Niepewność instytucjonalna i decyzje emerytalne w Polsce Analiza kohortowa na BBGD

Cel badania:

- Identyfikacja charakterystyk indywidualnych i czynników instytucjonalnych wpływających na decyzję o przejściu na emeryturze bądź kontynuacji pracy.

Uzasadnienie:

- Duża zmienność przepisów ubezpieczeń społecznych powoduje, że różne kohorty korzystają z różnych praw.
- Wyniki innych badań wskazują, że dla większości osób powodem przejścia na emeryturę jest uzyskanie uprawnień emerytalnych.

Niepewność instytucjonalna i decyzje emerytalne w Polsce Analiza kohortowa na BBGD

Wyniki:

Charakterystyki indywidualne wpływające na decyzję praca/emerytura:

- Dla kobiet wiek i wykształcenie
- Dla mężczyzn wiek, bycie żonatym, poziom wydatków gospodarstwa domowego per capita oraz subiektywna ocena sytuacji materialnej

Czynniki instytucjonalne wpływające na decyzję praca/emerytura:

- Dla obu płci istotna jest bądź była możliwość skorzystania z zasiłku bądź świadczenia przedemerytalnego, wydłużenie obowiązywania wcześniejszych emerytur oraz możliwość łączenia pracy i emerytury bez ograniczenia świadczenia.
- Dla mężczyzn istotny okazał się również status osoby niepełnosprawnej.
- Nieistotne okazały się zmiany kwoty bazowej i wiek emerytalny.

Ryzyka ekonomiczne, oszczędności osób starszych i wpływ polityki publicznej – analiza empiryczna dla Niemiec

Główne obszary analizy:

- Modelowanie zależności między stanem zdrowia a wynikami ekonomicznymi:
  - Brak pracy i zły stan zdrowia jako ryzyka związane z wiekiem;
  - Wpływ stanu zdrowia na zmiany na rynku pracy i płace;
- Stan zdrowia i ryzyka rynku pracy i ich powiązanie z indywidualnym zabezpieczaniem się przez oszczędności.

Ryzyka ekonomiczne, oszczędności osób starszych i wpływ polityki publicznej – analiza empiryczna dla Niemiec

Główne wyniki:

- Nowa metoda modelowania stanu zdrowia i ryzyk rynku pracy w podejściu dynamicznym (Haan i Myck, JHE, 2009): waga podejścia dynamicznego w tych procesach i w modelowaniu nieobserwowalnej heterogeniczności;
- Analiza roli stanu zdrowia w zmianach na rynku pracy (Geyer i Myck, IZA-WP, 2010): dynamiczna analiza panelowa indywidualnych niedopasowań na rynku pracy i stanu zdrowia; długookresowa niezdolność do dopasowania czasu pracy w sytuacji nagłej zmiany stanu zdrowia.
- Uwzględnienie stanu zdrowia jako ważnego czynnika ryzyka rynku pracy w modelowaniu zabezpieczania się przez oszczędności. Opracowano miary ryzyka ex-ante, podczas gdy normalnie używa się miar ex-post.